

ANCAK SİYASİ KARARLARLA ÇÖZÜLEBİLECEK İŞÇİ SORUNLARI

22 Ekim 2022

Yıldırım Koç

Türkiye'nin toplumsal tarihinde ilginç bir süreç yaşıyoruz. Hayat, tüm emekçi sınıf ve tabakaları, giderek artan sorunlarının çözümü için ortak siyasi tavırlara zorluyor.

İşçilerin sorunlarının işyeri düzeyinde toplu iş sözleşmeleri ile büyük ölçüde çözüme kavuşturulduğu dönemler vardır. İşçilerin üyesi bulunduğu sendika, işverenle bağtadığı toplu iş sözleşmesi ile ücretleri ve diğer çalışma koşullarını düzenler. Eğer genel ekonomik durum iyiye, tarafların üzerinde anlaştığı koşullar insanları genellikle memnun eder. Ancak giderek derinleşen bir ekonomik kriz söz konusuysa, toplu iş sözleşmeleri veya bazı başka araçlar aracılığıyla sorunların çözüme kavuşturulması mümkün olmaz. Sorunların çözümü siyasi platforma kayar. Bu durumda, çok büyük çoğunluğu son derece sağlıklı, mantıklı ve gerçekçi olan işçilerimiz, siyasi alanda çözüm ararlar. Böyle bir süreçteyiz. Ayrıca diğer emekçi sınıf ve tabakalar da benzer bir durum yaşıyor.

Öncelikli sorun, yüksek oranlı enflasyonla gerçek ücretlerin eritilmesi. İşçiler arasında yaygın bir görüş, "verilen hak geri alınmaz"dır. Enflasyon, ücretler alanında verilmiş hakları geri almanın en etkili yoludur. Enflasyonla mücadele ise siyasal iktidarın görevidir.

Ayrıca, enflasyon oranının hesaplanması da sorundur. TÜİK'in tüketici fiyatları endeksini (TÜFE) alalım. TÜFE'yi kim belirliyor? Siyasi iktidar. Doğru belirlediğine güveniyor ve inanıyor musunuz? Ben güvenmiyorum. Ancak bu TÜFE, toplu sözleşme kapsamındaki işçilerin ücretlerini, memurların ve sözleşmeli personelin aylıklarını, emekli-dul-yetim aylıklarını doğrudan etkiliyor ve asgari ücretin belirlenmesinde temel alınıyor. Enflasyonla etkili bir biçimde mücadele etmemenin ötesinde, TÜFE'yi gerçek düzeyin altında belirleyen siyasi iktidar, halkımızın çok büyük bölümünün gerçek gelirlerini düşürüyor.

TÜFE'nin işçi, memur, emekli, işveren ve hükümet temsilcilerinden oluşan bağımsız bir kurum tarafından bilimsel bir biçimde belirlenmesi siyasi bir taleptir. TÜFE doğru hesaplanmadan gerçek gelirler artırılamaz. Çözüm işyerlerindeki toplu iş sözleşmelerini aşar; tümüyle siyasidir.

Gelir vergisi dilimlerine bakalım. Yıllık 32 bin liraya kadarki gelirlerden yüzde 15 vergi kesiliyor. 32 bin ile 70 bin lira arasındaki dilimde gelir vergisi oranı yüzde 20. 70 bin liranın üstünde hemen yüzde 27 kesintisi başlıyor. Günümüzde yüzde 15'lik kesinti dilimi miktarı, brüt asgari ücretin 4,95 katıdır. 2002 yılında asgari ücretli bir işçi yıl boyunca sürekli yüzde 15 diliminden vergi öderdi. 2002 yılında asgari ücret 222 lira iken, yüzde 15'lik vergi dilimi 3800 lirada belirlenmişti. Vergi dilimi, asgari ücretin 17,12 katıydı. Hele 1999 yılında yüzde 15'lik vergi dilimi, asgari ücretin 25,62 katıydı. Siyasal iktidarlar, 1999'dan 2022'ye kadar asgari ücretli başta olmak üzere tüm ücretliler üzerindeki gelir vergisi yükünü iyice artırmış. Bu düzenlemeden ücret ve aylık karşılığı çalışan yaklaşık 21 milyon kişi doğrudan etkileniyor.

Bu olumsuz sürecin tersine çevrilmesi, vergi dilimlerinin asgari ücretle ilişkisinin en azından 1999 yılındaki düzeye getirilmesi gerekiyor. Tüm ücret ve aylıkların bu ortak talebinin çözüm alanı siyasi. Toplu iş sözleşmesiyle alınan zamlarla bu sorunun çözülebilmesi mümkün değil.

Yeni bir gelişme, işçi alacaklarına uygulanan faizle ilgili. İşçilerin ücret, ikramiye, tazminat, vb. alacaklarında, bankaların uyguladığı en yüksek mevduat faizi işletiliyor. Bankaların uyguladığı en yüksek mevduat faizi ne? Siyasi iktidarın Merkez Bankası'na belirlettiği politika faizinin 3 puan üstü. Son kararlar, politika faizi yüzde 10,5 olarak belirlendi. Buna göre, bankaların uyguladığı mevduat faiz oranı yüzde 13,5. Ancak TÜİK'in TÜFE'si bile yüzde 83,45. İşverenler ödemeleri geciktirdiğinde, işçiye ödenecek faiz yüzde 13,5'la sınırlı. Burada da işçilerin çok büyük kaybı söz konusu. Çözüm ise yine siyasi kararlar olacak.

İşsizlik giderek büyüyen bir sorun. Devlet bu konuya doğrudan etkili bir biçimde müdahale etmeden, toplu iş sözleşmesiyle kazanılan haklar evdeki işsiz gençlerin ihtiyaçlarının karşılanmasına yetmeyecek. Çözüm toplu iş sözleşmesinde değil, siyasette.

Kur korumalı mevduat nedeniyle devlet bütçesinden ve Merkez Bankası'ndan toplam yaklaşık 900 bin zengine ödenen para 2022 yılı sonunda yaklaşık 250 milyar lirayı bulacak. Bu büyük kaynak, ücretlilerin ödediği gelir vergisinden ve ÖTV ile KDV gibi dolaylı vergilerden karşılanıyor. Halktan zenginlere çok büyük bir kaynak transferi söz konusu. Çözüm yine siyaset alanında.

İşçilerin staj dönemindeki sigortalılıklarının emeklilik açısından dikkate alınması, SGK prim oranları, emeklilikte yaşa takılanların taleplerinin karşılanması, yaşlılık aylığına hak kazanma koşullarının iyileştirilmesi, yaşlılık aylığı hesaplama oranının artırılması gibi isteklerin karşılanması da işyerlerindeki ilişkileri aşıyor. Çözüm siyasette.

İşsizlik ödeneğine hak kazanma koşulları, işsizlik ödeneğinin miktar ve ödenme süresinin artırılması da çözümü siyasi alanda olan talepler arasında.

Ücretleri düşüren ve çalışma koşullarını kötüleştiren diğer bir sorun da, yabancı kaçak işçilik.

Çözümü siyasi alanda olan daha başka birçok sorun var.

Asgari ücret, siyasi iktidarın temsilcilerinin kararıyla belirleniyor.

Çeşitli sahtekarlıklarla, asgari ücretin altında ücretlerle işçi çalıştırma uygulamasının önlenmesi siyasi iktidarın sorumluluğu altında. Birçok işyerinde İş Kanununun uygulanmaması da önemli bir sorun.

Kıdem tazminatına 12 Eylül Darbesi sonrasında getirilen tavanın kaldırılması siyasi kararlar olabilir.

Sağlık ve eğitim hizmetlerinin özelleştirilmesi sonrasında bu alanda işçilerin yapmak zorunda kaldığı harcamalar arttı. Sosyal devlet veya Atatürk'ün halkçılık anlayışı, bu hizmetlerin devlet tarafından parasız olarak sağlanmasını gerektiriyor.

İşçi sağlığı ve güvenliğine ilişkin kanun ve yönetmeliklerin uygulanmasının sağlanması ve işyerlerinin denetlenmesi de siyasi iktidarın sorumluluğu altında.

Halkın büyük bölümünün önemli ölçüde tüketici kredisi ve kredi kartı borcu var. Uygulanan faiz politikaları nedeniyle bu alandaki yük artıyor.

Yargı sürecinin pahalılaşması ve çok uzun sürmesi de halkın hakkını aramasının önünde önemli bir engel oluşturuyor. Bu sorunun çözümü de siyasi alanda.

Giderek derinleşen ekonomik kriz koşullarında, tüm emekçi sınıf ve tabakaların sorunlarının birlikte arttığı ve bu sorunların çok büyük bölümünün çözümünün siyasi alana kaydığı bir süreç yaşıyoruz. İşçi ve kamu çalışanı sendikaları konfederasyonlarının bu ortaklaşmış sorunların çözümü için birlikte etkili bir mücadele örgütlemesi olmaksızın, yalnızca toplu iş sözleşmeleri yoluyla giderek daha da artan bu sıkıntıların aşılabilmesi mümkün değildir.